SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2168

av David Höglund Velasquez m.fl. (V)

Konstitutionella frågor

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut ----2
Inledning ----3
Ett modernt och demokratiskt statsskick----5
Riksdagsledamöternas arvoden ----5
Grundlagsskydd för gemensam egendom ----7
Utförsäljning av gemensam egendom----7
Grundlagsskydd för public service ----8
Rösträttsåldern----9
Transparens och antikorruption----11
Statsråds och statssekreterares aktieaffärer----11
Se över karenssystemet för statsråd m.fl. ----13
Mediestödet ----14

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning om det svenska statsskicket i syfte att införa republik och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riksdagsstyrelsen bör återkomma med förslag om att binda nivån på riksdagsledamöternas grundarvode till 100 procent av ett prisbasbelopp per månad och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över hur ett effektivt grundlagsskydd för gemensam egendom ska utformas på statlig, regional och kommunal nivå, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett lagförslag som innebär att beslut om utförsäljning av gemensam egendom ska fattas med kvalificerad majoritet alternativt med två likalydande beslut med mellanliggande val på statlig, regional och kommunal nivå, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att utforma ett effektivt grundlagsskydd för public service och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett lagförslag som innebär att riksdagens beslut om public service ska fattas med kvalificerad majoritet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till ändring i vallagen (2005:837) så att rösträtten gäller fr.o.m. det år den enskilde fyller 18 år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till en försöksverksamhet, i en eller flera kommuner, med sänkt rösträttsålder till 16 år vid val till kommunfullmäktige och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att skärpa reglerna kring statsråds och statssekreterares aktieinnehav och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning av karenssystemet för statsråd m.fl. i syfte att strama upp tillsynen och skärpa regelverket och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till ändring i 2 § lagen om mediestöd i syfte att mediemångfalden ska värnas lika högt som tillgången till lokal och regional nyhetsförmedling av hög kvalitet i hela landet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder i syfte att göra behovsprövningen av mediestöd tydligare och mer förutsägbar och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör införa möjlighet att överklaga Mediestödsnämndens beslut om mediestöd och tillkännager detta för regeringen.

Inledning

Demokratin i världen är under attack. Hotet handlar i dag främst om att regeringar urholkar de demokratiska rättigheterna som fria och rättvisa val, tryck- och yttrandefrihet, mediefrihet, likhet inför lagen och hbtqi-personers mänskliga rättigheter. Demokratins tillbakagång måste förstås bredare än att det enbart handlar om rena diktaturer. Auktoritära stater kan i själva verket behålla en demokratisk yta med val och flerpartisystem men samtidigt krympa demokratins utrymme genom inskränkningar i mänskliga fri- och rättigheter, ofta med hänvisning till att åtgärderna krävs för att bekämpa terrorism och andra hot mot den nationella säkerheten. Tillsammans med ökade klyftor skapar detta en grogrund för populism som auktoritära krafter utnyttjar för att öka polariseringen mellan olika grupper i samhället, vilket i sin tur hotar demokratin.

V-Dems demokratirapport 2025[1] visar att den globala demokratiska tillbakagången fortsätter. För första gången på över 20 år finns fler autokratier än demokratier i världen,

[1] Democracy Report 2025: 25 Years of Autocratization – Democracy Trumped? V-Dem Institute (Varieties of Democracy). Göteborgs universitet. 2025.

och en majoritet av världens befolkning lever i länder där demokratiska fri- och rättigheter är begränsade. Yttrande- och mediefriheten är de områden som försämras snabbast, samtidigt som fria val och rättsstatliga principer pressas tillbaka. Rapporten menar dock att utvecklingen inte är oåterkallelig. Länder som vänt en negativ trend visar att starka institutioner, oberoende medier och ett aktivt civilsamhälle kan stärka demokratin.

Novus demokratirapport 2026[2] visar att den svenska demokratin har ett mycket starkt folkligt stöd, men samtidigt står inför stora utmaningar. Samtliga tillfrågade anser att demokratin är värd att försvara, och nära tre av fyra känner tilltro till den svenska demokratin. Samtidigt upplever 39 procent att demokratin är hotad. Den största oron gäller påverkanskampanjer och desinformation i sociala medier, som nästan hälften av svenskarna ser som ett av de främsta hoten mot demokratin. Även okunskap om samhället, kriminalitet och hot mot politiker och rättsväsendet lyfts fram som betydande risker. Rapporten visar också på en tydlig förtroendekris mellan medborgare och makthavare. Sex av tio svenskar anser att politiker generellt saknar förtroende för väljarna, och tre av tio menar att dagens politiker försvagar demokratin. Förtroendet för nyhetsmedierna är samtidigt ansträngt; 56 procent anser att svensk nyhetsmedia medvetet vinklar nyheter för att passa en egen agenda. Vidare visar rapporten på framväxten av en tystnadskultur. Var tredje svensk undviker att uttrycka sina åsikter offentligt på nätet av rädsla för negativa reaktioner. Samtidigt finns ett starkt engagemang för demokratiskt deltagande på lokal nivå. Sju av tio uppger att de helst skulle stärka demokratin genom engagemang i lokalt föreningsliv eller andra lokala verksamheter. Rapportens slutsats är att demokratins framtida styrka är beroende av att förtroendet återupprättas genom ökad transparens, lyhördhet och respekt för medborgarna.

Vänsterpartiet är oroade över utvecklingen. Klassklyftorna mellan olika grupper av människor har ökat till följd av en förd nyliberal politik, vilket är allvarligt och i sig hotar demokratin. Den fria journalistiken och mediefriheten utmanas samtidigt som det nya mediestödet har lett till en minskad mediemångfald. Spridning av desinformation och ”fake news” bidrar till populism och politikerförakt. Den akademiska friheten vid högskolor och universitet hotas, främst från politiskt håll.[3] Samtidigt befinner sig Kriminalvården i kris till följd av tidigare regeringars repressiva förslag i påstått syfte

[2] Novus Demokratirapport 2026.
[3] Universitetskanslersämbetet, Akademisk frihet i Sverige – regeringsuppdrag om lärosätenas arbete med att främja och värna akademisk frihet. 2024.

att tränga tillbaka den grova kriminaliteten i samhället. Den förra regeringens svar på nyrekryteringen av barn och unga in i kriminalitet har dock främst varit nedskärningar på skola och socialtjänst i kombination med ännu fler repressiva förslag som sänkt straffbarhetsålder och barnfängelse. Detta ökar inte på något sätt tryggheten i samhället. I den här motionen presenterar vi några av våra förslag som syftar till att stärka demokratin och grundlagarna.

Ett modernt och demokratiskt statsskick

All offentlig makt i Sverige utgår från folket. Det stadgas i 1 kap. 1 § regeringsformen som är en av Sveriges grundlagar och är den politiska demokratins grundläggande princip. Vi anser därför att det är omodernt att den formella statschefen, kung eller drottning, ärver sitt ämbete och inte utses under demokratiska former. Kungen har ett antal politiska uppgifter utöver den formella uppgiften som statschef. Han är ordförande vid särskilda informationskonseljer med regeringen och vid den särskilda konselj i vilken regeringsskifte äger rum (6 kap. 6 § RF). Han är även ordförande i Utrikesnämnden, där rikets förhållande till främmande makt avhandlas.

Vänsterpartiet anser att det främsta ämbetet och förtroendeuppdraget i en demokrati, statschefens, ska tillsättas enligt demokratiska principer. Det är en självklarhet i alla andra offentliga sammanhang. All makt ska på riktigt utgå ifrån folket och folkets val. Det är därför angeläget att ta fram en ny modern och demokratisk modell för det svenska statsskicket.

Vi har återkommande föreslagit att anslaget till Hovstaten ska minskas med ca 10–15 procent årligen. Vidare har vi bl.a. lagt förslag om att öka möjligheterna till insyn i Hov- och slottsstatens ekonomi och verksamhet och om att monarkens totala åtalsimmunitet ska upphävas (se t.ex. mot. 2025/26:2790).

Regeringen bör tillsätta en utredning om det svenska statsskicket i syfte att införa republik. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Riksdagsledamöternas arvoden

Att bli vald till riksdagsledamot är ett av de finaste uppdragen som finns. Riksdagsledamöter ska vara representativa både för sitt parti och dess ståndpunkter och för folket. Jämfört med de flesta inom väljarkåren har riksdagsledamöterna mycket höga månadsarvoden. Det riskerar att skapa en förtroendeklyfta mellan de folkvalda

ledamöterna och människorna de representerar. Sedan 1998 har grundarvodet ökat från 30 300 kronor till 81 400 kronor per månad för 2026. Att arvodet fortsatt har höjts trots kriser där coronapandemins och kriget i Ukrainas påverkan på samhällsekonomin lett till hög inflation, höga el- och matpriser samt höjda räntor är extra uppseendeväckande. Särskilt eftersom vanliga hushåll och löntagare under samma period fått stå tillbaka ekonomiskt.

Riksdagsledamöterna tillhörde redan innan dessa samhällskriser den grupp högavlönade i samhället som tjänat mest på den tidigare förda politiken, eftersom jobbskatteavdragen har gett dem tusentals kronor extra per månad. Vidare togs värnskatten bort efter årsskiftet 2019/20, vilket har inneburit ytterligare en skattelättnad för riksdagsledamöter. Den sänkta brytpunkten för statlig skatt har också årligen medfört lägre skatt för bl.a. riksdagsledamöter.

Det finns dock argument för att arvodet ska vara förhållandevis högt. Ett någorlunda högt arvode minskar risken för att personer avstår från att kandidera till riksdagen av ekonomiska skäl. Vidare ska lagstiftare i Sveriges högsta beslutande politiska organ vara omutbara, dvs. inte kunna påverkas ekonomiskt för att fatta beslut i en viss riktning. Det är den egna övertygelsen och partiets politik som ska avgöra den enskilda ledamotens olika ställningstaganden, inte ekonomiska överväganden.

Vänsterpartiet föreslår att nivån på arvodet fastställs till ett prisbasbelopp per månad, vilket är 59 200 kronor för 2026. Även om detta är långt utöver vad majoriteten av landets väljare tjänar så vore det en klart rimligare nivå på arvodet som samtidigt tillgodoser argumenten enligt ovan. Att knyta arvodet till prisbasbeloppet har också den fördelen att arvodet inte skulle vara föremål för ständig diskussion och nya årliga beslut. Vidare skulle administrationen förenklas och kostnaden för staten minska.

Kostnaderna på ledamotsanslaget är enligt Regeringskansliet svåra att beräkna, dels eftersom kostnaderna varierar över valperioden, dels då det finns flera osäkra faktorer. För 2026 uppskattas kostnaden för riksdagsledamöternas arvode uppgå till ca 440 miljoner kronor. Om grundarvodet i stället sätts till ett prisbasbelopp per månad beräknas kostnaden sjunka till drygt 320 miljoner kronor per år, alltså en minskning med omkring 120 miljoner kronor. Vänsterpartiet har därför tidigare föreslagit en minskning av anslaget med 120 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag för 2026 (riksdagens utredningstjänst, RUT, dnr 2023:518, mot. 2025/26:3158).

Riksdagsstyrelsen bör återkomma med förslag om att binda nivån på riksdagsledamöternas grundarvode till 100 procent av ett prisbasbelopp per månad. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Grundlagsskydd för gemensam egendom

De senaste decennierna har politiker sålt ut stora delar av vår gemensamma egendom som skolor och vårdcentraler, apotek och allmännyttans lägenheter. När andra partier vill minska det gemensamma ägandet vill Vänsterpartiet öka det för att bättre kunna styra samhällsutvecklingen. Vi har gemensamt byggt upp tillgångar i form av statliga bolag för att kunna styra delar av samhället genom dem, men också för att kunna inbringa mer pengar till det gemensamma för en bättre välfärd. Att öka det gemensamma ägandet är viktigt inte minst ur ett demokratiperspektiv.

I dag skyddar grundlagen den privata äganderätten, men det saknas ett skydd för det som vi äger tillsammans. Vänsterpartiet anser att den gemensamma äganderätten behöver förstärkas och vi vill därför införa ett grundlagsskydd för gemensam egendom. Skyddet ska gälla på såväl statlig som regional och kommunal nivå. Vi vill att en utredning ser över hur ett grundlagsskydd för gemensamt ägd egendom ska kunna uppnås. Ett sådant skydd kan exempelvis ske genom ett tillägg i regeringsformen (RF) i det avsnitt som reglerar det privata egendomsskyddet och allemansrätten.

Regeringen bör tillsätta en utredning som ser över hur ett effektivt grundlagsskydd för gemensam egendom ska utformas på statlig, regional och kommunal nivå. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Utförsäljning av gemensam egendom

I dag är det relativt enkelt att sälja ut gemensamt ägd egendom. För statliga tillgångar anger 9 kap. 9 § regeringsformen att riksdagen beslutar om grunderna för förvaltningen av och förfogandet över statens tillgångar. Riksdagen har genom budgetlagen gett regeringen rätt att sälja aktier eller andelar i företag där staten äger mindre än hälften, om inte riksdagen har beslutat något annat. För företag där staten har hälften eller mer av rösterna krävs riksdagens godkännande för att sälja eller minska ägandet. Sådana beslut fattas med enkel majoritet. Även försäljning av kommunal och regional egendom beslutas med enkel majoritet. Kommunallagen ställer i huvudsak krav på att försäljningar inte får innebära ett otillbörligt gynnande av någon enskild. Trots detta har kommuner och regioner vid upprepade tillfällen brutit mot dessa principer.

Vänsterpartiet anser att skyddet för gemensamt ägd egendom bör stärkas genom ändringar i regeringsformen. Huvudregeln enligt regeringsformen (RF) är att riksdagen fattar beslut med enkel majoritet (4 kap. 7 § RF), men i vissa fall kan riksdagen fatta beslut med kvalificerad majoritet (8 kap. 17 § RF). Vi anser att beslut om utförsäljning av gemensamt ägd egendom alltid ska kräva ett starkare stöd. Sådana beslut bör fattas antingen med kvalificerad majoritet i riksdagen eller genom två likalydande beslut med ett val emellan, så att väljarna får möjlighet att ta ställning till frågan. Skyddet bör grundlagsfästas och gälla på statlig, regional och kommunal nivå. Därmed kan det inte avskaffas genom ett vanligt majoritetsbeslut. Reglerna ska omfatta gemensamt ägd egendom över en viss värdegräns. För att förhindra kringgående genom flera mindre försäljningar bör det också införas regler för när flera transaktioner ska betraktas som en och samma försäljning, med upphandlingsrättens regler som möjlig förebild.

Regeringen bör återkomma med ett lagförslag som innebär att beslut om utförsäljning av gemensam egendom ska fattas med kvalificerad majoritet alternativt med två likalydande beslut med mellanliggande val på statlig, regional och kommunal nivå. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Grundlagsskydd för public service

Fria, självständiga och oberoende medier utgör en viktig grundsten i en stabil demokrati. I Sverige finns en mycket lång tradition av tryck- och yttrandefrihet. Det är genom de offentligt finansierade företagen Sveriges Television (SVT), Sveriges Radio (SR) och Utbildningsradion (UR), som vi sammantaget kallar public service, och deras breda uppdrag som befolkningen tillförsäkras bl.a. opartisk samhällsinformation, nyheter, underhållning och kulturupplevelser. Att såväl journalistiken som public service står oberoende i förhållande till politiken är helt grundläggande. Public service saknar dock ett effektivt grundlagsskydd. I stället ges ett skydd genom kombinationen av finansiering med public service-avgift och konstruktionen av den förvaltningsstiftelse som äger programföretagen och utser bolagens styrelser.

Runtom i världen har det på flera håll de senaste åren skett inskränkningar av de fria, självständiga och oberoende medierna och public service genom bl.a. ändrade medielagstiftningar, där såväl politiken som ekonomiska intressen har ett starkt inflytande över och styr public service. Även i Sverige ifrågasätts public service. Trots löften om att mediernas frihet ska värnas och att public service-mediernas oberoende ska bestå och dess långsiktiga finansiering vidmakthållas så läggs regelbundet förslag i

riksdagen om motsatsen. Vissa politiker vill öka den politiska styrningen över public service, göra uppdraget smalare och kapa bort delar av programinnehållet. Detta visar att det är ytterst angeläget att stärka den oberoende ställning som public service ännu har. Det kan ske på olika sätt, men ett grundlagsskydd skulle både säkra oberoendet och vara hållbart över tid.

Regeringens förslag om en ny lag om public service och riktlinjer för verksamheten 2026–2033 har antagits av riksdagen (prop. 2024/25:166). Vänsterpartiet befarar att de nya begränsningarna och den otillräckliga finansieringen kommer att innebära förlorade år för public service samtidigt som det inte leder till att den privata svenska mediemarknaden kan vinna marknadsandelar. De privata företagen gör sina vägval utifrån sina ägares intressen och kan inte avkrävas ansvar för att säkra att hela Sveriges befolkning har tillgång till nyheter, samhällsinformation, bildning och kultur. Det är vår uppgift som lagstiftare och budgetansvariga i riksdagen att säkra att vi har starka public service-företag som kan tillhandahålla detta (mot. 2024/25:3435).

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att utforma ett effektivt grundlagsskydd för public service. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Som en del i det grundlagsskydd för public service anser vi att det bör ske en ändring av regeringsformens regler som rör majoritetsförhållandena vid riksdagens beslutsfattande. Även om huvudregeln är att riksdagen fattar beslut med enkel majoritet finns det redan i dag möjlighet att kräva kvalificerad majoritet i vissa frågor. Vänsterpartiet anser att riksdagens beslut i frågor som rör public service alltid ska fattas med kvalificerad majoritet, för att förhindra att förutsättningarna för public service ska kunna ändras alltför enkelt. Det är grundläggande att public service har långsiktiga villkor för att kunna genomföra sitt uppdrag på bästa sätt.

Regeringen bör återkomma med ett lagförslag som innebär att riksdagens beslut om public service ska fattas med kvalificerad majoritet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Rösträttsåldern

Valdeltagandet bland unga minskade 2022 från 86 till 83 procent i valet till riksdagen. Minskningen var betydligt större bland unga med utländsk bakgrund, där valdeltagandet minskade med hela 10 procentenheter. Allt färre unga är medlemmar i politiska partier. År 2022 var andelen 3 procent, vilket är den lägsta sedan mätningen började 2009. Det

här är en alarmerande utveckling som behöver vändas. Någon officiell statistik över valdeltagandet bland unga (18–24 år) i riksdagsvalet 2026 motsvarande SCB:s valdeltagandeundersökning för 2022 har i skrivande stund ännu inte publicerats.

Åldern för rösträtt sammanfaller i dag med myndighetsåldern. Röstberättigad är den som senast på valdagen fyller 18 år. Det innebär att alla som tillhör samma årskull inte alltid får rösta i samma val. De som fyller 18 år efter valdagen har inte rösträtt i valet utan måste vänta ytterligare fyra år till nästa ordinarie val. Vänsterpartiet anser att denna ordning är olycklig. Valdeltagandet är redan lägre bland förstagångsväljare än bland resten av befolkningen. Den politiska information som kan ges till gymnasieskolans elever under valrörelsen av ungdomsförbund och partier är därför särskilt värdefull. Effekten av detta arbete försvagas dock av att en stor del av de elever som i klassrummen uppmanas att gå och rösta inte har rösträtt.

Regeringen bör återkomma med förslag till ändring i vallagen (2005:837) så att rösträtten gäller fr.o.m. det år den enskilde fyller 18 år. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ett ytterligare steg för att vitalisera demokratin och ge fler möjlighet att vara aktiva i sitt lokalsamhälle är sänkt rösträttsålder i kommunalvalet. Ungdomsorganisationer, forskare, myndigheter och flera statliga utredningar, senast 2014 års demokratiutredning (SOU 2016:5), har föreslagit sänkt rösträttsålder. Vänsterpartiet vill att unga människor ska lita på att politiken också utgår från ungas verklighet. Därför anser vi att det bör genomföras försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år, dvs. det år som den enskilde fyller 16, vid val till kommunfullmäktige.

Huvudsyftet med en sänkt rösträttsålder är att ta till vara ungas intresse och engagemang för politik. Det ger även unga direkt inflytande över samhällsutvecklingen, vilket också är ett av de nationella målen för ungdomspolitiken. Erfarenheterna av sänkt rösträttsålder i olika val i länder som Tyskland, Österrike och Norge är genomgående goda och exempelvis i Norge visar försöksverksamheten med sänkt rösträttsålder att 16–17-åringar röstar i högre utsträckning än äldre förstagångsväljare. Ett högt valdeltagande är grundläggande för att upprätthålla demokratin. I frågor som rör skola, fritid och samhällsplanering och andra områden som direkt berör ungas vardag är det både rimligt och önskvärt att unga får inflytande.

Regeringen bör ta initiativ till en försöksverksamhet, i en eller flera kommuner, med sänkt rösträttsålder till 16 år vid val till kommunfullmäktige. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Transparens och antikorruption

Korruption, lobbying och svängdörrar mellan näringslivet och politiken är ett stort hot mot människors förtroende för det demokratiska systemet. Under de senaste trettio åren har stora delar av vårt samhälle privatiserats och överlämnats till marknaden. Det har gjort många stora bolag direkt beroende av politiska beslut och goda relationer till politiker. Det är bolag som är beroende av skattepengar, t.ex. välfärdsbolag och friskolekoncerner, som har alltför nära anknytning till vissa riksdagspartier. Det är viktigt för demokratin att allmänheten har ett högt förtroende för statsråd och högre tjänstemän i Regeringskansliet. Det får inte förekomma misstankar om att uttalanden och beslut av ett statsråd påverkas av förväntningar på en framtida anställning hos ett företag eller en organisation. Ett före detta statsråd ska inte heller ha särskilda fördelar i kontakterna med företrädare för staten i sin nya anställning. Tidöregeringen rekryterade t.ex. en stor del av sina ministrar och statssekreterare direkt från näringslivets lobbyorganisationer. Vänsterpartiet anser att det är djupt problematiskt om samma personer som innan ett val försöker påverka lagstiftningen för näringslivets räkning sedan tar fram förslag till lagändringar. För att människor ska fortsätta att känna förtroende för vårt demokratiska system och för att politikerföraktet inte ska växa ännu mer krävs det åtgärder.

Kalla fakta avslöjade under valrörelsen 2022 att flera företrädare för riksdagspartier hade försökt kringgå förbudet mot att ta emot anonyma bidrag i den s.k. insynslagen, som syftar till att ge allmänheten insyn i hur partier och ledamöter finansierar sin verksamhet. Regeringen tillsatte 2023 en utredning i syfte att förstärka insyn och transparens i finansieringen av politiska partier. 1 juli 2027 träder nya regler i kraft som bl.a. innebär att ett förbud införs för partier och andra som omfattas av lagen att ta emot anonyma och utländska bidrag oavsett belopp, att partiernas redovisningsskyldighet utökas och att granskningen av att regelverket efterlevs skärps. Vidare ska lobbyister registrera sig hos Kammarkollegiet och redovisa uppgifter om sin kommunikation med vissa politiska beslutsfattare (prop. 2025/26:258). Vänsterpartiet står bakom ändringarna i den delen.

Statsråds och statssekreterares aktieaffärer

Statsråd ska anmäla sitt innehav av bl.a. aktier enligt lagen om skyldighet för vissa offentliga funktionärer att anmäla innehav av finansiella instrument. Även statssekreterare har denna skyldighet. Anmälan om innehav av finansiella instrument ska göras av statsråd och statssekreterare efter att dessa har tillträtt och därefter årligen.

En årlig anmälan ska göras även om det inte har skett någon förändring i innehavet. Om det sker en förändring, t.ex. genom förvärv eller överlåtelse, ska det anmälas senast sju dagar efter det att förändringen gjordes. Dessvärre efterlevs inte alltid det gällande regelverket.

Under den senaste mandatperioden gjorde media flera avslöjanden kopplade till ministrars/statsråds och även statssekreterares aktieaffärer som väcker frågor om regeringens agerande som helhet och om hur statsministern som ytterst ansvarig säkerställer att gällande regelverk och riktlinjer efterlevs. Detta medförde att flera statsråd blev anmälda till riksdagens konstitutionsutskott samt kritiserades för sitt agerande från bl.a. professorer i juridik. Konstitutionsutskottet har tidigare uttalat att det är viktigt att ledamöter av regeringen är medvetna om att intressekonflikter kan uppstå och vidtar de försiktighetsåtgärder som kan göras för att förhindra att deras förtroende hos allmänheten rubbas.[4] Konstitutionsutskottet har även förutsatt att det inom regeringen och Regeringskansliet finns insikt om betydelsen av ett säkerhetsavstånd i de ärenden som kan aktualisera privatekonomiska intressen.[5]

De regler och riktlinjer som finns för statsråds och statssekreterares aktieaffärer syftar till att undvika att allmänhetens förtroende rubbas för regeringen som helhet, eller för ett visst statsråd. De upprepade regelbrotten gör att det finns skäl att se över samtliga statsråds och statssekreterares efterlevnad av reglerna kring aktieaffärer. Regeringen uppgav 2025 att en översyn av regler och rutiner för statsråds aktieinnehav pågick och att resultatet skulle redovisas. I ett interpellationssvar i augusti 2026 redogjorde dåvarande finansmarknadsministern för att rättschefens kansli i Statsrådsberedningen hade gjort en översyn av promemorian om innehav av finansiella instrument (SB PM 2019:3). Den reviderade promemorian, som beslutades den 8 december 2025, innehåller ett nytt kapitel om riskerna för jäv och andra intressekonflikter vid innehav av finansiella instrument. Ministern hänvisade även till att Regeringskansliets etiska riktlinjer uppdaterats.[6] Det är förvisso positivt att Regeringskansliet själva ser över de regler och rutiner som gäller för statsråds aktieinnehav, men resultatet av den utlovade översynen är långt ifrån tillräckligt. Vänsterpartiet anser att det krävs ytterligare begränsningar av statsråds och statssekreterares möjligheter att göra aktieaffärer. I Norge har regler införts som innebär att norska ministrar får välja mellan att sälja

[4] 1992/92:KU30 avsnitt 10.
[5] 2013/14:KU20.
[6] https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/interpellation/regeringens-atgarder-efter-rapportering-om_hd10559/

aktierna, frysa dem eller använda sig av en extern förvaltare när de tillträder sin position. Reglerna skärptes efter att media 2023 avslöjade aktieköp som gjort att ministrar riskerade att hamna i intressekonflikter eller att vara jäviga. Vänsterpartiet anser att det är rimligt att se över om ett motsvarande system kan införas även i Sverige.

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att skärpa reglerna kring statsråds och statssekreterares aktieinnehav. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Se över karenssystemet för statsråd m.fl.

Utbytet av personer på högre tjänster mellan det offentliga och näringslivet är i många delar positivt men utbytet kan också leda till intressekonflikter. Frågan om behovet av en reglering om övergångar har tidigare uppmärksammats av bl.a. Europarådets organ för korruptionsbevakning (Greco). Efter en granskning rekommenderade Greco att Sverige skulle införa riktlinjer för att undvika intressekonflikter vid offentliga tjänstemäns övergång till den privata sektorn.

Karensnämnden[7] infördes 2018 för att komma till rätta med svängdörrarna mellan politiken och näringslivet. Enligt lagen (2018:676) om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergång till annan än statlig verksamhet får övergångsrestriktioner meddelas i form av karens eller s.k. ämnesrestriktion upp till tolv månader efter avslutat uppdrag eller anställning. Någon sanktionsmöjlighet infördes dock inte, eftersom regleringen i sig bedömdes ha en tillräckligt preventiv verkan. För en riksrevisor eller riksrevisionsdirektör gäller motsvarande bestämmelser som för statsråd och statssekreterare. En lagstadgad karenstid finns också för ledamöter i Riksbankens direktion samt för generaldirektören och myndighetschefen för Transportstyrelsen. För andra personer med anställningar eller uppdrag inom offentliga verksamheter saknas i dag en reglering om övergångar. Karensnämndens ordförande har dock själv beskrivit det nuvarande systemet som ”tandlöst”. En tidigare regering tillsatte en utredning för att se över systemet och lämna förslag om restriktioner vid övergång från offentlig till annan verksamhet (dir. 2022:71). Utredningen, Utvärdering av restriktionslagen (SOU 2023:45), presenterades i augusti 2023. Dessvärre lägger utredningen inte fram något förslag om sanktionsmöjligheter vid brott mot restriktionslagen. Vidare föreslår utredningen att anmälningsskyldigheten ska begränsas till att normalt omfatta övergångar utom offentlig sektor. Vänsterpartiet anser att detta snarare skulle leda till

[7] Nämnden för prövning av statsråds och vissa andra befattningshavares övergångsrestriktioner.

att lagen blir ännu mer tandlös. Vi vill därför tillsätta en ny utredning i syfte att strama upp tillsynen vid övergångar mellan politiken och näringslivet. Självfallet bör även den offentliga sektorn omfattas av regleringen.

Regeringen bör tillsätta en utredning av karenssystemet för statsråd m.fl. i syfte att strama upp tillsynen och skärpa regelverket. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Mediestödet

Fria, självständiga och oberoende medier utgör en viktig grundsten i bygget av en stabil demokrati. I Sverige finns en mycket lång tradition av tryck- och yttrandefrihet och dagens medielandskap innehåller en stor mångfald av privata och gemensamt ägda tv- och radiokanaler och tidningar. Att såväl journalistiken som hela public service står oberoende i förhållande till politiken är helt grundläggande.

Medieföretagen har en viktig roll genom att de bidrar till den allmänna debatten i samhället. I Sverige har vi haft en tradition av att uppmuntra till fri debatt och fria meningsutbyten. Det har funnits en medvetenhet och en bred samsyn om att även medier som haft små upplagor har tillfört mycket till debatten och varit viktiga för det fria ordet. Därför behövs en mångfald av medier. Mediestödet behöver vara utformat för att kunna möta de krav som ställs på ett demokratiskt samhälle. Det behöver värna såväl lokal, regional och nationell nyhetsjournalistik som mediemångfalden. Systemet behöver även utformas så att det framstår som så begripligt, rättvist och transparent som möjligt. Vidare behöver de ekonomiska satsningarna på mediestödet i statsbudgeten vara tillräckligt stora för att garantera att det övergripande syftet med systemet, dvs. att stärka demokratin, verkligen kan uppfyllas.

Den nya lagen om mediestöd trädde i kraft den 1 januari 2024. Det nya mediestödet har nu tyvärr visat sig leda till en minskad mångfald på medieområdet då flera tidningar inte fått stöd och därmed kan komma att tvingas lägga ned. Det behövs en större satsning på mediestödssystemet, i synnerhet för att värna mångfalden av medier. En höjning av mediestödet skulle t.ex. möjliggöra för tidningar att satsa på ett centrum för granskande journalistik. Vi har återkommande föreslagit en satsning på 500 mkr mer än regeringen årligen för att tillgodose dessa ändamål (se t.ex. mot. 2025/26:3158). Vi vill också se över möjligheten att införa ett kvalificerat mervärdesskatteundantag ”nollmoms” som ett komplement till det nya mediestödet. Det finns även behov av ett

stabilt och långsiktigt stödsystem för samtliga tidskrifter. Vi har därför föreslagit ett permanent tidskriftsstöd.

I sin utvärdering av det nya mediestödet gör Mediemyndigheten bedömningen att det i huvudsak har uppfyllt sitt syfte.[8] Stödet har i större utsträckning än tidigare styrts mot lokal och regional journalistik, antalet stödmottagande lokala medier har ökat och fler kommuner omfattas av journalistisk bevakning. Behovsprövningen har inneburit att stödet i högre grad riktas till medier med svagare kommersiella förutsättningar, samtidigt som den digitala omställningen har främjats genom att allt fler medier valt digitala huvudprodukter. Myndigheten menar också att stödet har stärkt förutsättningarna för minoritetsmedier och att övergångsstödet har varit viktigt för att ge tidigare presstödsmottagare tid att ställa om till det nya systemet. Samtidigt pekar myndigheten på behov av vissa justeringar, bl.a. för att underlätta för små och nyetablerade medier samt på sikt att se över distributionsstödet.

Tidningsutgivarna (TU) delar i sin egen granskning huvudsak Mediemyndighetens beskrivning av att stödet har stärkt lokal journalistik och underlättat omställningen från det gamla systemet.[9] Dock är de kritiska till hur reformen fungerar i praktiken. TU anser att behovsprövningen är otydlig och oförutsägbar, särskilt eftersom stora nationella nyhetsmedier som Svenska Dagbladet, Aftonbladet och Expressen har nekats stöd. Organisationen efterlyser även tydligare regler för hur behovsprövningen ska tillämpas, motsätter sig en sänkning av kraven för att få stöd till nyetablerade medier och vill att distributionsstödet behålls så länge tryckta tidningar har en betydande roll.

Vänsterpartiet anser att även mångfalden av medier på tydligare sätt behöver beaktas vid behovsprövningen i syfte att värna demokratin. Enligt 40 § förordningen (2023:740) om mediestöd får Mediestödsnämndens beslut inte överklagas. Den som får avslag på en ansökan om mediestöd har alltså inte möjlighet att få beslutet domstolsprövat vilket är en stor brist. Vi är också bekymrade över att så många medier i det nya systemet bedömts att inte bidra i tillräcklig grad till mediemångfalden. Journalistförbundet har bl.a. lyft att de medel som avsatts för mediestödet i budgeten inte använts fullt ut. För Vänsterpartiet är det självklart att pengarna avsedda för mediestödet ska gå till journalistik, inte tillbaka till finansdepartementet.

Regeringen bör återkomma med förslag till ändring i 2 § lagen om mediestöd i syfte att mediemångfalden ska värnas lika högt som tillgången till lokal och regional

[8] Mediemyndigheten, Det nya mediestödets effekter. Redovisning av ett regeringsuppdrag. 2026.
[9] https://tu.se/wp-content/uploads/2026/06/mediestodet-utvardering-m-m-2026.pdf

nyhetsförmedling av hög kvalitet i hela landet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör vidta åtgärder i syfte att göra behovsprövningen av mediestöd mer tydlig och förutsägbar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör införa möjlighet att överklaga Mediestödsnämndens beslut om mediestöd. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

David Höglund Velasquez (V)

Hawar Asaiesh (V)

Umihana Rasovic (V)

Sandra Sönnergren (V)

Caroline Täljeblad (V)

Ciczie Weidby (V)